

Bernini „Apollo i Dafne” - opis rzeźby

„Apollo i Dafne” jest marmurową rzeźbą naturalnych rozmiarów autorstwa jednego z najwybitniejszych twórców włoskiego baroku, Giovanniego Lorenzo Berniniego – znakomitego malarza, rzeźbiarza i architekta. Dzieło powstawało pomiędzy latami 1622-1625 (w oficjalnych katalogach jest datowane na 1624 rok), a obecnie znajduje się w Galerii Borghese w Rzymie.

Rzeźba odnosi się do mitologicznej historii nieszczęśliwej miłości Apolla – greckiego boga piękna, miłości i poezji – który obraził Erosa i za karę został rażony przez niego złotą strzałą miłości. Apollo zakochał się wtedy w Dafne, córce rzeczno boga Peneusa, nie mogąc jednak liczyć na wzajemność, ponieważ bóg miłości postrzelił ją strzałą z ołowiu zabijającą zdolność do pokochania jakiegokolwiek mężczyzny. Piękne dziewczę poszukiwało wówczas ratunku przed nachalnym adoratorem pod skrzydłami ojca, ten jednak pragnął wnuków i poparł Apolla w jego zalotach. Zdesperowana Dafne zaczęła wtedy uciekać, a w ostatnim momencie, kiedy niechciany kochanek już dosięgał jej ciała, Peneus zlitował się nad nią i zamienił ją w drzewo laurowe.

Bernini utrwalił w swoim dziele niezwykle znaczący, pełen dynamiki i emocji moment przemiany Dafne w drzewo, hołdując w ten sposób barokowej zasadzie zatrzymywania ulotnej chwili wraz z towarzyszącymi jej uczuciami. Warto zwrócić uwagę na emocje obu postaci, odmalowane z ogromnym mistrzostwem i artystycznym wyczuciem – twarz Dafne wyraża przerażenie i w pewnej mierze zaskoczenie, z jednej strony bowiem dziewczyna czuje już na swym ciele dosięgającą ją dłoń adoratora, z drugiej jednak – widzi proces rozpoczynającej się przemiany. Jej postać została ukazana w ekstatycznej, pełnej dramatyzmu pozie, która oddaje w pełni ulotność krótkiej chwili przed ostateczną przemianą.

Z kolei twarz Apolla zdaje się pozbawiona emocji, zanurzona w spokojnym zadowoleniu. Wynika to z faktu, iż bożek ze swojej pozycji nie widzi tych części ciała Dafne, z których wyrastają już gałązki i powłoka z kory, czuje jedynie korpus dziewczyny oplatany jednym ramieniem. Widz oglądający rzeźbę może dowolnie zmieniać swoją

perspektywę, stając bądź to po stronie nieświadomego Apolla, bądź też w miejscu, które umożliwia pełny ogląd metamorfozy Dafne.

Na zastosowaniu takiej strategii zasadza się geniusz Berniniego, który z układu grupy przedstawionej na posągu uczynił element barokowego „stupore” – zaskoczenia, jakiego doznaje widz dokonujący pewnego rodzaju odkrycia. Otwiera to również pole do interpretacji dzieła wykraczających poza ocenę wierności wobec przedstawianego tematu – w nieświadomym metamorfozy ukochanej spokoju Apolla możemy odczytać aluzję do szeroko rozumianych relacji pomiędzy kobietą i mężczyzną. Bernini zdaje się mówić o zaślepieniu, w jakim zakochani podążają za obiektem swojego uczucia, niepomni na wzajemność lub jej brak. Przemiana Dafne symbolizuje także naturalną ewolucję każdej jednostki, która uniemożliwia w zasadzie skuteczną pogoń za miłością – w chwili dośnięcia ukochanej osoby okazuje się często, że nie jest już tym samym człowiekiem, którego goniliśmy z taką determinacją.

Na uwagę zasługuje także niebywały kunszt rzeźbiarski Berniniego, przejawiający się w drobiazgowym dopracowaniu nawet najmniejszych detali i niezwyklej harmonii, z jaką ukazano przemianę kobiety w drzewo – ciało ludzkie zostało tak doskonale stopione z elementami roślinnymi, że widz jest w stanie uwierzyć w prawdopodobieństwo takiej metamorfozy. Drapowania szat, kora porastająca ciało Dafne, rozwijające się listki drzewa laurowego czy choćby trzewiki Apolla wykonane z cudownym pietyzmem oraz inne piękne detale, wespół z niezwyklej elegancją i szlachetnością całej rzeźby, sprawiają, że stanowi ona jedno z najwspanialszych dzieł, jakie pozostawiła po sobie epoka baroku.